

Drukte bij Wind en Water

Op de voormalige Piersma werf in Heeg, door Martijn Perdijk na de overname omgedoopt tot Jachtwerf Wind en Water, was het dit voorjaar een drukte van belang. Iedereen wilde natuurlijk te water, maar in de timmerloods lagen nog een paar grote projecten, zoals de Aurelia uit 1883. Door: Arthur van 't Hof

Aan de monumentale tjotter *Aurelia* moest nogal wat gebeuren om het scheepje voor de komende generaties te bewaren. Maar daarnaast troffen we bij Wind en Water ook de *Willemijntje*, de *Maria Paulina* uit 1855, volgens Martijn Perdijk na de *Bever* het oudste nog varende schip (het vertoont nog de kenmerken van een scheepje dat beroepsmatig werd ingezet) en de boeier *Otter*. Eerder deze winter voerde Perdijk al een bijzonder grote restauratie uit bij de *Semper Idem*, die er nu weer 50 jaar tegen kan en bij de boeier *Mientje* werd onder meer het berghout vervangen.

Terug naar de *Aurelia* die sinds 1955 een goed thuis heeft gevonden bij de familie Van Slooten. Zij staat in het Stamboek ingeschreven onder plaquettenummer 12. Eeltje Holtrop van der Zee bouwde in 1883 met de *Aurelia* eigenlijk een heel luxe boatsje, bestemd als sierscheepje voor de vijver van Herema State. Waarschijnlijk was het bestemd als verjaardagscadeau voor Jonkvrouw Aurelia, die in het bouwjaar 18 werd, haar vader Jhr. Valerius Lodewijk Vegelin van Claerbergen bestelde het volgens de werfboeken. Er werden roerriemen bijgeleverd, dus het boatsje, dat rijk versierd was met verguld houtsnijwerk, zal voornamelijk als speelbootje zijn gebruikt. De hele geschiedenis van de *Aurelia* is bekend en beschreven door H.G. van Slooten in een monografie die te vinden is op de site van de SSRP. (zie SdZ

1989.6) Toen Van Slooten eigenaar was geworden liet hij direct wat werkzaamheden uitvoeren, maar een complete restauratie kwam er pas in 1970. Tjeerd van der Meulen ontfermde zich erover op zijn toen nieuwe werf in Sneek, waar hij vooral houten schouwen bouwde.

'Schouw dingen'

'Dat was toen een bijna volledige herbouw', zegt Perdijk nu, en als kenner bij uitstek kwam hij 'een heleboel schouw dingen tegen.' Maar feit is dat Van der Meulen het scheepje gered heeft, het was bijna rijp voor de sloop nadat er eerder een groot gat in was gevaren. Maar bijna 50 jaar later is het tijd om de zaken weer eens 'grondstoffelijk' aan te pakken, aldus de huidige eigenaar, Dirk van Slooten. 'Maar we hebben niet alles gedaan om de oorspronkelijke lijn terug te krijgen,' verklaart Perdijk, 'dan zou je het scheepje moeten slopen' en opnieuw opbouwen, en dat doe je natuurlijk niet met een monument. 'Wat je bij al dit soort schepen ziet,' zo gaat Martijn verder, 'is dat ze gaan uitzakken door het gewicht van voor- en achtersteven. De *Aurelia* is waarschijnlijk op 4 meter gebouwd - toen nog aangegeven in voeten - en in de loop der jaren uitgezakt naar 4,10 m. Het achterschip is nog prachtig in model, maar het voorschip niet.' Op de bijgaande foto is dat ook duidelijk te zien

links: Een volle timmerloods bij "Wind en Water" met op de voorgrond de *Willemijntje* (1920), een Fries jacht van Lantinga

boven: Martijn Perdijk

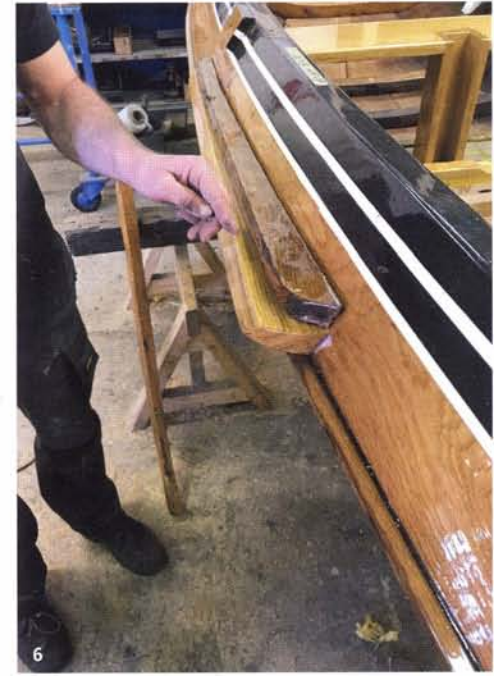
onder: De *Aurelia* in volle glorie op het water bij Grou, in de jaren zeventig

aan de scheuren die ontstaan bij het het boeisel in het voorschip. De andere foto's tonen wat er allemaal aan de *Aurelia* is gedaan. Er zijn vlakdelen vervangen en nieuwe liggers gekomen en een nieuw zeilwerk. Hoe sierlijk de *Aurelia* ook is, boatsjes zijn relatief simpel met twee gangen, met daarboven, zonder berghout het boeisel.

Zwabberen

De gangen zijn grotendeels vervangen net als de vlakdelen. Ook de scheg en achtersteven zijn vervangen; de scheg is meteen wat dieper gemaakt, de eigenaar klaagde erover dat het boatsje nogal zwabberde. De achtersteven loopt boven mooi uit in een sierlijke boog naar beneden richting hekbalk. Perdijk heeft daarvoor goed gekeken naar het bijbehorende roer, het sluit nu mooi op elkaar aan waar de achtersteven eerst eindigde in een meer horizontaal vlak. Perdijk verving

1 Begin van de restauratie van de *Aurelia*, met twee nieuwe vlakdelen • 2 Bij "Wind en Water" worden de vlakdelen gebrand, op de wijze waarop Piersma dat ook deed • 3 Overzicht waarop het nieuwe zeilwerk te zien is, een aantal nieuwe liggers, de vlakdelen en aan bakboord een nieuwe eerste gang. Let op het bijzonder fraaie houtsnijwerk op de bedelbalk • 4 Scheuren geven aan dat het schip uitgezakt zal zijn en dus een minder sierlijke vorm had dan de bouwer voor ogen stond • 5 De verdiepte scheg • 6 Een heel andere zwaardklamp dan gedemonteerd werd, het zal volgens Martijn Perdijk veel betere zeileigenschappen opleveren. Helemaal bovenaan, boven het voorste deel van de zwaardklamp is de spiegelklamp te zien, de klos tussen huid van het schip en de zwaardkop

en wijzigde ook de zwaardklampen, die waren te smal wat resulteerde in een 2 cm negatief toespoor. Op de een of andere manier hebben zwaardklampen bij alle boten de neiging door de jaren heen te "slinken", zo heeft Perdijk gemerkt. 'En bij restauraties wordt gewoon de oude vervangen door een nieuwe, zonder goed te kijken of het zeiltechnisch wel klopt.' Een goede indicator is de spiegelklamp waar de zwaardkop op draait, als die ongelijk afslijt zou

er iets niet kunnen kloppen. 'Het woord zegt het al, de spiegelklamp moet de hoek van je zwaardklamp spiegelen. De zeileigenschappen van de *Aurelia* zullen nu sterk verbeterd zijn.' Wie op bezoek gaat bij Perdijk, kan altijd een college verwachten over het Friese erfgoed. Hij heeft, zoals de Engelsen zeggen, *strong opinions*, of het nu gaat over het gebruik van epoxy of het lamineren van berghouten. Maar hij levert ook altijd historische achtergronden aan. Het voort-

durend onder handen hebben van de schepen van zowel Lantinga als Van der Zee, verleidt hem er bijvoorbeeld toe te beweren dat Lantinga misschien wel twee keer zo goedkoop produceerde als zijn concurrent. 'Je kan dat bij de *Aurelia* zien aan zoiets eenvoudigs als het roerblad. Het is over de hele lengte verjongd, bij Lantinga is het gewoon een rechte plank naar beneden.' En Perdijk zou Perdijk niet zijn als-ie juist dat soort details niet zou behouden voor het nageslacht.